

ПРО МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ГЕОТУРИЗМУ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЧОРТКІВСЬКОГО РАЙОНУ

Гавришок Б. Б., Дем'янчук П. М., Заблоцький Б. В.

gavrok2911@tntpu.edu.ua, dempetrom@gmail.com, zablotskiy@ukr.net

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка,

The article examines specific aspects of the potential for geotourism development in the territorial communities of Chortkiv District, Ternopil Oblast. An analysis of existing tourist destinations offered by the Dniester Canyon National Nature Park (NNP) was conducted. The information and marketing opportunities of the «Teple Podillya» project for promoting geotourism in the region are outlined. A proposal for the creation of a promising geotourism route, which requires marking and the establishment of tourist infrastructure, is substantiated.

Key words: geotourism, geological outcrops, territorial community, Teple Podillya, Podnistria.

В умовах поточної економічної кризи та зменшення спроможності внутрішніх потенційних туристів до виїзду за кордон, актуалізується необхідність розробки геотуристичних маршрутів і насичення національного туристичного ринку раніше недостатньо відомими геотуристичними об'єктами. Це створює надійну базу для стійкого розвитку даної галузі в регіоні. Каньйонне Подністер'я, як один із найбільш атрактивних та популярних напрямків для одно- та багатоденних подорожей, позиціонується як один із ключових центрів розвитку геотуризму в Україні.

Проблемам використання геосайтів для потреб розвитку туризму в Подністер'ї присвячені дослідження Г. Денисика, Л. Страшевської, В. Корінного (2014), Ю. Зінька, І. Сіренко, С. Благодир (2014), М. Мальської, Ю. Зінька, О. Шевчук (2014), І. Касіяника із співавторами (2017, 2023, 2025), Й. Свинка, П. Дем'янчука (2012, 2018), М. Сивого, Б. Гавришка (2018), М. Сивого (2009) та багатьох інших науковців.

Геологічний туризм є складовою екотуризму та охоплює подорожі, сфокусовані на географічних об'єктах, де геолого-геоморфологічні об'єкти слугують основними DESTINATIONAMI. Унікальні гіпсові печери, геологічні та геоморфологічні об'єкти, відслонення гірських порід різних геологічних епох, мальовничі річкові долини Дністра, Серету, Стрипи та Збруча, а також значний ресурсний потенціал ландшафту є геотуристичними об'єктами, локалізованими на території багатьох громад Чортківського району.

Максимальна реалізація потенціалу геологічного туризму в майбутньому може забезпечити конкурентоспроможність туристичної галузі Чортківського району не лише в історико-архітектурному, але й у комплексному туристичному контексті. Значний внесок у розвиток туризму може бути забезпечений завдяки ініціативі створення геопарку на базі Дністровського національного природного парку, оскільки територія Подністер'я є цілісною і унікальною [1].

З позиції розвитку рекреаційної діяльності та відпочинку Дністровський каньйон визнано одним із найбільш перспективних об'єктів в Україні. Його включення до переліку семи природних чудес України не є випадковим. Ця локація ідеально підходить для інтеграції різноманітних видів туризму: пішохідного, водного, велосипедного, спелеотуризму та парапланеризму.

Пішохідний туризм у межах парку надає туристам можливість ознайомитися з рідкісними та червонокнижними видами флори і фауни, паралельно насолоджуючись панорамними краєвидами каньйону Дністра. Сприятливі умови рельєфу та екологічна ситуація забезпечують необхідні передумови для організації пішохідних маршрутів.

На території НПП «Дністровський каньйон» функціонують екологічні туристичні стежки: «Устечко – Червоне – Печерки», «Фарикова криничка», а також рекреаційні зони: «Сивулина», «Вільгова», «Бідинці», Касперівці, Печорна, Губин, Берем'яни, Космирин.

Водний туризм є одним із найбільш затребуваних видів рекреації. Сплав по Дністру має особливу атрактивність завдяки мальовничим ландшафтам. Стрімкі лісисті та скелясті береги, висотою понад 200 м, численні печери, гроти, травертинові скелі, острови, водоспади, а також значна кількість історико-архітектурних пам'яток формують унікальний туристичний продукт [4].

Для прихильників спелеотуризму пропонуються екскурсії до гіпсових печер «Вертеба», «Кристална» та «Оптимістична». Карстові процеси сприяли формуванню хитросплетінь лабіринтів у гіпсових товщах, що має значний туристичний інтерес [5].

З огляду на широкий спектр рекреаційних можливостей, наявність туристичних ресурсів та екскурсійних геотуристичних DESTИНАЦІЙ, адміністрація національного парку мала б ініціювати пошук інвестицій для розробки маркованих маршрутів та розвитку сучасної інфраструктури, що забезпечить належний рівень обслуговування потенційних рекреантів.

Особливий інтерес становить новий інформаційно-туристичний проєкт «Тепле Поділля – скарб України», метою якого є стимулювання розвитку туризму в Подністер'ї. Культурна спадщина цього регіону тісно корелює з мальовничими ландшафтами каньйонів Дністра та його лівих приток. На вебсайті проєкту представлена інтерактивна карта, що містить інформацію про ключові туристичні об'єкти й облаштовані оглядові майданчики. У ході реалізації проєкту сформовано понад 500 комп'ютерних панорам і задокументовано близько ста об'єктів природної та культурної спадщини. На карті ідентифіковано близько п'ятдесяти оглядових майданчиків Дністровського каньйону в межах Чортківського району.

Вебсайт містить не лише описи, зображення та географічну інформацію, але й охоплює історичні та археологічні пам'ятки, дані про відомих особистостей, палаци, мости, музеї, фортеці та культові споруди. Ресурс також містить додаткову інформацію для задоволення пізнавальних потреб туристів.

Ключовою особливістю сайту проєкту «Тепле Поділля» є деталізація регіональної інфраструктури. Туристи можуть отримати інформацію про місця для ночівлі, харчування, оренди спорядження, придбання сувенірів тощо. Для зручності користувачів надано перелік об'єктів з точними адресами, актуальними номерами телефонів та посиланнями на офіційні вебсторінки. Усі запропоновані тури (пішохідні, водні, велосипедні, автомобільні, спелеологічні, комбіновані) мають варіативність. Доступні як індивідуальні, так і групові подорожі. Додатково розміщена вкладка з віртуальними турами, що дозволяє переглядати локації у форматі 360° та ознайомитися з фотоматеріалами. Інформаційні стенди обладнані QR-кодами для доступу до цифрових ресурсів проєкту.

Проєкт реалізовано молодіжною громадською організацією «Молодь - майбутнє України» за участі експертів ініціативи «Greenways Ukraine» та студії «Prostir 360», за фінансової підтримки «Українського культурного фонду». Попри те, що сайт функціонує в тестовому режимі, його вплив на розвиток туризму вже відчутний. У довгостроковій перспективі він є потужною інформаційною онлайн-платформою для користувачів та прихильників подорожей [2].

Для туристів, які мають підвищений інтерес до геолого-палеонтологічних об'єктів, пропонується облаштування геомаршруту «Мандрівка у силурійське море», що пролягає між селами Дзвенигород та Дністрове. Рухаючись із с. Дзвенигород в напрямку с. Дністрове вгору по течії Дністера, можна спостерігати низку цінних геологічних об'єктів, які мають охоронний статус. Цей маршрут протягом багатьох років активно використовується для проведення навчальних польових практик з геології та геоморфології [5, 6]. Рекомендуємо його маркування, розчищення, та встановлення інформаційних стендів для подальшого використання в туристичних цілях, зокрема для

геологічних екскурсій. Маршрут бере початок з південної околиці с. Дзвенигород, від закинутого кар'єру в долині правого берега Дністра, і включає низку DESTINATION, які відображені на рис. 1.

Геологічні об'єкти Чортківського району можуть слугувати основою для розвитку регіонального туризму, особливо в контексті зростаючого попиту на рекреацію та дестресинг від урбанізованого середовища. Однак для створення повноцінного туристичного продукту необхідне дотримання низки умов: атрактивність, інфраструктурне забезпечення, демаркація (чітке визначення меж), відсутність обмежувальних заборон щодо геотуристичного використання та забезпечення зручності доступу. Для початку експлуатації запропонованого маршруту необхідним є встановлення інформаційних стендів та розчищення чагарників для здійснення зручного проходу.

Рис. 1. Схема маршруту «Мандрівка у силурійське море»

Найбільш вагомими геологічними об'єктами регіону в науковому аспекті є: відслонення силурійських і девонських відкладів, що містять рештки викопних рослин та безхребетних тварин. Особлива увага приділяється найдовшим у світі гіпсовим печерам. За кількістю цінних геологічних об'єктів і пам'яток природи Дністровський каньйон посідає одне з провідних місць у Європі.

Проведений аналіз туристичних та освітніх можливостей геологічних пам'яток природи Чортківського району демонструє, що туристична галузь Тернопільщини, за умови ефективного використання наявного потенціалу для розвитку геотуризму, може набутися високої конкурентноспроможності у туристичній сфері України. Крім цього, ця територія, при адекватній розробці освітньо-екскурсійних програм сприятиме формуванню географічних компетентностей на основі краєзнавчого принципу навчання, оскільки тут домінує елемент наочного спостереження. Зважаючи на те, що формування даної компетентності відбувається переважно у шкільний період, запропонований туристичний маршрут може бути корисним для учнів 6-9 класів у процесі наочного пізнання довкілля. Незалежно від освітньої та наукової і цінності, регіон може використовуватися і з рекреаційною метою в залежності від сезону.

Список використаних джерел:

1. Глушишин Д. В. Геотуризм у Тернопільському Подністер'ї: сучасний стан і можливості розвитку. Географічна наука і освіта у вимірах ХХІ століття (присвячена 150-ій річниці від дня народження Володимира Гнатюка): матеріали Всеук. наук.-практ. конф. студентів, аспірантів та молодих науковців. Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2021. 224 с.
2. Проєкт «Тепле поділля - скарб України» URL : <https://dnister.org>
3. Свинко Й. М., Дем'янчук П. М. Унікальні геологічні об'єкти Дністровського каньйону, їх наукове, пізнавальне, та культурно-естетичне значення. Туристичні ресурси як чинник розвитку території: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.-семінару (9-10 груд. 2011 р.). Тернопіль: ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2012. С. 139-144.
4. Свинко Й., Дем'янчук П., Волік О., Гулик С. Геологічна будова, палеогеографія та геологічні пам'ятки Тернопільської області. Тернопіль: Осадца Ю. В., 2018. 228 с.
5. Сивий М. Тернопільське Придністер'я як полігон для проведення геологічних практик. Дністровський каньйон – унікальна територія туризму: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. Тернопіль, 2009. С. 120–123.
6. Syvyj M. Geological field course geosites of the Dnister area. Geoeducational Potential of Southwestern margin of the Ukrainian Craton: Budziwój, 2006. С. 37-43.

ТЕРИТОРІАЛЬНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ ПАМ'ЯТОК КУЛЬТУРИ МЕЛЬНИЦЕ-ПОДІЛЬСЬКОЇ ГРОМАДИ ТЕРНОПІЛЬСЬКОЇ ОБЛАСТІ

Задворний С.І., Хома К.А.

zadvornyi90@tnpu.edu.ua khomakatia27102004@gmail.com

Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

This article is devoted to the territorial differentiation of cultural heritage monuments of the Melnytsia-Podilska community of Ternopil region. The role of cultural heritage in the comprehensive economic and social development of territorial communities is revealed. The component structure of cultural heritage monuments and the main features of territorial differentiation are characterized. The main problems of preserving and using cultural heritage monuments of the Melnytsia-Podilska community are outlined.

Key words: culture, monument, community, heritage, differentiation.